

Výsadba ovocných dřevin

Příprava půdy

Před výsadbou je obzvláště důležitá příprava půdy. Rozhoduje o tom, zda rostlina bude dobře růst, nebo ne. Přitom je velmi důležité, abyste se postarali o dobře nakypřenou, jemně sypkou (bez velkých hrudek) a výživnou půdu.

Vzorek půdy – ano, nebo ne?

V literatuře se píše mnoho o nutnosti odběru vzorku půdy. Při pěstování ovoce na výnos je analýza půdy běžnou praxí, v ovocnářství jako koníček spíš ne. Speciálně u hobby zahrádkářů je ale dobrá znalost vlastností půdy důležitá. Zplanýrované zeleninové zahrady, na nichž se teď mají vysadit ovocné stromy, jsou zčásti přehnojené z předchozích let.

Existují různé postupy pro půdní analýzu. Přesný postup i adresy institutů lze dohledat na internetu. Pro jednoduché prvotní zařazení půdy stačí hodnota pH. Do země se jednoduše strčí tinktura nebo měřicí přístroje, které jsou k dostání v obchodech nebo na internetu.

Zpravidla se odebere jemně zrnitá půda a s určitým množstvím vody se dá do skleněné nádoby. K tomu se přidá indikátorová tekutina, vše se dobře zamíchá. Po několika minutách se tekutina zbarví; podle odstínu je s pomocí barevné tabulky možné zjistit příslušnou hodnotu pH.

Půda by měla obsahovat vyvážený podíl humusu (asi 30 % humusu nebo běžně prodejných substrátů). Když strom nebo keř zasadíte do špatně připravené jámy (velké hrudky zeminy, na živiny chudá či mrtvá půda), pak to znamená dlouho živořící růst, větší náchylnost k nemocem a jen sporou úrodu. Aby k tomu nedošlo, následuje pár informací a tipů, které vás – při správném provedení – odmění dobře rostoucím stromem nebo keřem.

Správná půda pro vaši ovocnou dřevinu

Jabloň

Jako strom s plochým kořenovým systémem očekává jabloň vlhkou, humusovou (ca 20 % podíl humusu), ale vodě propustnou půdu. Nevybírejte žádné lokality, které vykazují delší dobu sucha nebo těžkou, jílovitou půdu. Tyto druhy půd vedou dříve či později k nemocem stromů a ztrátě kvality plodů. Nevysazujte jabloň nikdy do oblastí, které vykazují trvalé zamokření nebo velmi vlhkou půdu (jako například v blízkosti potoka) – strom živoří, následkem jsou nemoci a nízká kvalita.

Hrušeň

Nároky na stanoviště se mění podle odrůdy. Obecně lze vycházet z toho, že hrušně vždy potřebují víc tepla než jabloně. Hrušeň dává přednost spíš suché než vlhké půdě. Optimální je jílovitá písčitá půda. Půda, která je stále mokrá, např. blízko potoka nebo v místě, kde se v malé hloubce nachází vodě nepropustná vrstva, je pro hrušeň nevhodná.

Švestka

Nároky švestky jsou výrazně nižší než jabloně a hrušně. Švestka snese vlhké půdy, určité zamokření jí neškodí. Švestky mohou být vysazovány v oblastech toků potoků, jen by stanoviště nemělo být příliš vlhké nebo stinné. Mohou se pak na ní usazovat houby nebo plody plně nedozrávají.

Třešeň, mirabelka

Třešni se velmi dobře daří v lehké, dobře propustné půdě. Písčité i štěrkovité půdy jsou ještě akceptovatelné. Mirabelka a švestka jsou o něco tolerantnější, je možné je vysadit i v lehce jílovitých půdách. Mirabelka není příliš náročná, akceptuje i stanoviště, u kterých se čas od času objevuje zamokření. Co ale potřebují všechny tyto ovocné dřeviny, je slunné místo, pak je možné sklízet sladké a aromatické plody.

V půdě bohaté na humus se jabloni daří nejlépe.

Vhodné hodnoty pH půdy pro jednotlivé ovocné druhy

Ovocný druh	Hodnota pH (orientačně)
Jabloň, hrušeň	6–7
Třešeň, mirabelka, švestka, slivoň	6–7
Maliník, ostružiník	4, 5–6
Brusnice borůvka	4–5

Bobuloviny

Maliníky a **ostružiníky** jsou původem rostliny na okraji lesa, a proto potřebují kyselé půdní podmínky (hodnota pH méně než 6). Půda by měla mít dobrý podíl humusu – lesní půda je velmi bohatá na humus. Při výsadbě by podíl rašeliny měl činit minimálně jednu třetinu. V žádném případě se nesmí vápnit, to nevyhnutelně vede k chloróze (žloutnutí listů). Stanovištěm pro maliníky či ostružiníky nemusí být slunné místo, hodí se i polostinná nebo stinná místa.

Rybízu se daří téměř v jakékoliv půdě, přednost dává stinným místům (např. na severní straně). Důležité pro výsadbu je, aby půda obsahovala dobrý podíl humusu: Jako u maliníku i pro rybíz platí, že vysoký podíl humusu v půdě je důležitý pro dobrý vývoj rostliny. Nejlépe když do jámy zapracujete velké množství dobře rozloženého kompostu.

U **angreštu** je to podobné jako u rybízu, roste skoro v každé půdě

a informace uvedené u rybízu platí i pro angrešt.

Tipy pro výsadbu v domácí zahradě

Máte v plánu zasadit si na zahradě jeden nebo více ovocných stromů? V zásadě můžete postupovat tak, jak je popsáno v textu u nové výsadby. Při výsadbě v zahradě však musíte dodržet několik dalších pravidel. Strom nebo keř například v zahradě nesmíte zasadit na libovolném místě. **Sousedská práva** pro výsadbu ovocných dřevin v různých zemích jasně určují mezní vzdálenost i maximální výšku. Pro zachování sousedského míru je potřeba tyto předpisy dodržet.

Pokud jste na domácí zahradě našli pěkné místo na vysazení, platí i zde:

- > Dobré okolní a půdní podmínky zajišťují dobrou kvalitu ovoce.
- > Ideální by bylo teplé, slunné místo.
- > Půda by měla mít dobrou kvalitu a měla by být mírně obohacena o humus.
- > Půda by z minulosti neměla být přehnojena.

Pomoci může vzorek půdy. V době výsadby je strom relativně malý a má málo větví. Pokud se jedná o polokmen, vyrostе z něj za 10 let statný strom o výšce ca 5 metrů a průměru koruny ca 6 metrů. Místa, která v minulosti byla slunná, pak možná budou velmi stinná. Při výsadbě zohledněte i takové aspekty.

Obecně je nutno při výsadbě v domácí zahradě:

- > Zohlednit vzdálenosti od hranice pozemků.
- > Provést výsadbu co nejideálněji podle optimálních světelných a stinných podmínek.
- > Do plánování výsadby zahrnout také výšku stromu za 10 nebo 15 let.

Tipy pro výsadbu na poli nebo louce

Provádí-li se **nová výsadba**, prospívají jabloně a hrušně nejlépe v dobré, hluboké a drenážované jílovité půdě. Voda tedy může dobře odtékat a nedochází k zamokření. Půdy, které odvádějí příliš mnoho vody, písčité nebo šterkovité půdy způsobují, že se strom nemůže dobře vyvíjet. Pokud vaše půdní podmínky nejsou optimální, můžete půdu ve výsadbové jámě vylepšit pískem (u těžkých půd) a také s pomocí dobře rozloženého hnoje nebo kompostu. Zde je však předpokladem vykopání trošku větší jámy.

Při výsadbě mladého stromku na své louce myslíte bezpodmínečně na ochranu proti okusu.

Jabloň nebo hrušeň nesnášejí „mokrý nohy“, kořenová oblast tedy nesmí stát ve vodě. Velmi mokré půdní podmínky (trvalé zamokření, vysoká hladina spodní vody) nejsou pro tyto ovocné druhy ideální. Pokud ale na své louce máte jen takovou půdu, pak byste se raději měli rozhodnout pro švestku.

Podzimní práce

- > Pokud se jedná o ornou půdu bez travnatého porostu, stačí okopání, resp. nakypření horních vrstev.
- > Nerovnosti půdy je potřeba, pokud to je proveditelné, vyrovnat.
- > Případně je dobré odebrat vzorky půdy a nechat je analyzovat.
- > Vlhká nebo mokrá půda – po dešti, kroupách nebo sněhu – pozitivně ovlivňuje zakořenění a růst nově vysazených stromů a keřů.
- > Nevysazujte v mrazu nebo do zamrzlé půdy.
- > S hraboši bojíte s pomocí pastí.
- > Při silném napadení hraboši vysazujte mladé stromky v drátěném koši.

Jarní práce

- > Řady, např. u polokmenů, vysad'te, pokud možno severojižním směrem.
- > Vykopejte jámy.
- > Zatlučte kůly.
- > Zasad'te strom a jámu vyplňte kyprou, jemně sypkou půdou.
- > Dobře zavlažujte.
- > Pruh nebo mísu kolem rostliny v prvních dvou nebo třech letech udržujte bez trávy.
- > U zasazených mladých stromků odstraňte travní porost kolem kmene.

Při **opětovném osazení** na stanovištích, na nichž předtím byly ovocné stromy, vám doporučuji následující postup:

1 Oddenky a silné kořeny, pokud možno odstraňte, abyste zabránili rozvoji hnilobných hub v půdě.

2 Nevysazujte pokud možno stejný druh stromů na stejné místo. Tedy žádnou jabloň na místo, na němž už předtím stála stará jabloň. Pokud se tomu nedá zabránit, pak nekojte novou jámu na stejném místě, nýbrž trochu dál (čím dál, tím lépe). Taková snaha je nutná, protože už neexistující strom půdu kolem svého stanoviště zcela vyčerpá. Pokud byl původní strom polokmen, doporučuju vzdálenost nové jámy alespoň 2,5 m od starého stanoviště. Pokud to není možné, pak je zapotřebí na starém stanovišti vyhloubit velkoplošnou jámu (1,5 m x 1,5 m). U vysokokmene je potřeba zvolit větší vzdálenost, u keře příslušným způsobem menší.

3 Nesázejte slabě rostoucí stromy v přímé blízkosti polokmenů nebo vysokokmenů. Splět kořenů silných stromů dosahuje tak daleko, že mladému stromu odebírá živiny, a ten živoří a hyne. Měla by být dodržena minimální vzdálenost 2,5 m – větší vzdálenost je lepší.

Snadná výsadba

Kdy vysazovat?

Nejlepší doba na výsadbu ovocného stromu v zahradě nebo na louce je jaro. Pak už totiž nehrozí nebezpečí, že by silné mrazy mohly mladý strom poškodit. Podmínky pro růst stromu nebo keře jsou v každém případě lepší než na podzim.

Při podzimní výsadbě je nejlepší dobou listopad. Půda ještě není zmrzlá, počasí je zpravidla vlhké a mokré,

takže růstové podmínky jsou dostatečně dobré.

Rozhodně nedoporučuji vysazovat stromky do zmrzlé půdy. Rostlina by nezakořenila a kořeny by snadno zmrzly.

Jádroviny a **peckoviny** je nejlépe vysazovat na podzim (konec října až konec listopadu) nebo na jaře (od začátku dubna).

U **bobulovin** je nejlepší dobou pro výsadbu časně jaro (od poloviny března).

Čerstvě zasazené mladé stromky v malém domácím sadu.

Výsadba na podzim: Nejlepší doba je mezi koncem října a nejpozději polovinou listopadu.

U správně provedené výsadby na podzim rostlina ještě zakoření a na jaře dobře vyraší.

Pokud zima není moc tuhá, jsou počáteční podmínky lepší než při jarní výsadbě. Rostlina má ještě i teď možnost vytvořit kořeny. To v případě výsadby začátkem prosince už není možné.

Výsadba na jaře: Na jaře můžete začít s výsadbou, jakmile už půda není zmrzlá. Poznáte to tak, že se musí dát rýt v zemi i v hloubce 30 až 40 cm. To je možné zpravidla teprve od půlky či konce března (samozřejmě v závislosti na daném regionu se to může lišit).

Vzdálenosti rostlin u slabě rostoucích peckovin

Třešně a višně

- > Vzdálenost řad asi 5–6 m
- > Vzdálenost stromů asi 3–4 m

Slívy nebo švestky

- > Vzdálenost řad asi 4 m
- > Vzdálenost stromů asi 3–4 m

Uspořádání a vzdálenosti rostlin

Jádroviny a peckoviny

Pokud máte v plánu osadit pozemek, můžete se rozhodnout mezi různým uspořádáním rostlin, které berou v úvahu potřebnou plochu, náročnost péče, užitek a vzhled v přírodě.

Nejdříve se budeme zabývat možnostmi, které přicházejí v úvahu pro jádroviny a peckoviny, následně se pak zaměříme na bobuloviny.

Výsadba vysokokmenů by neměla být geometrickým, přesně vyměřeným uspořádáním rostlin.

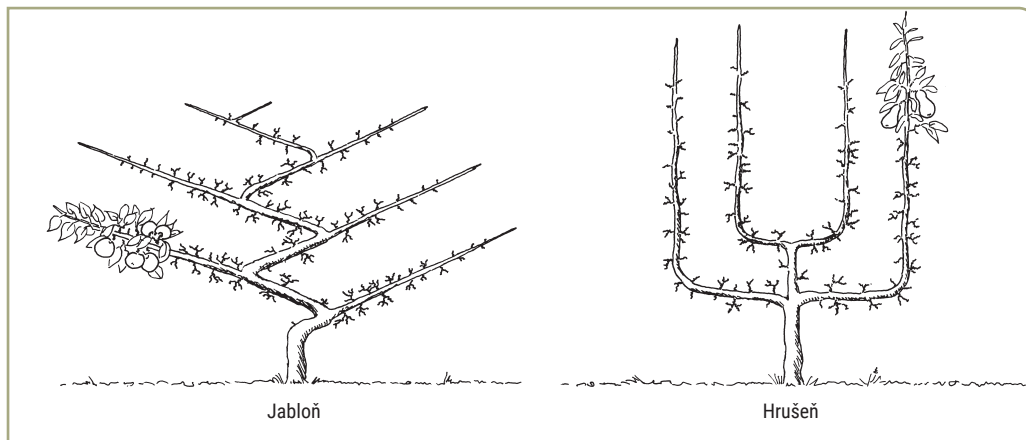
Tyto nádherné stromy budí dojem samy o sobě a ve volné přírodě taky neexistuje žádná přesná pravidelnost. Vysazujte vysokokmeny volně a nepravidelně. Dbejte při tom ale na vzdálenost mezi rostlinami (minimálně 12 m mezi stromy).

U **polokmenů** jsou již více v popředí ekonomická hlediska. Zde by člověk, aby zajistil péči a zabezpečil sklizeň, měl projet traktorem, žacíím strojem nebo autem. Doporučuje se výsadba v řadách, s dodržением vzájemných vzdáleností rostlin a mezních vzdáleností. Vzdálenost rostlin činí minimálně 8 m a vzdálenost řad by neměla být menší než 10 m. Nejvýhodnější je severojižní orientace, ale i východozápadní nasměrování je akceptovatelné.

U **keřů a větvenovitých stromů** (jádřovin) se můžete rozhodnout mezi různými formami výsadby:

- > výsadba do pravoúhelníku nebo v řadách,
- > výsadba do trojúhelníku nebo v dvojřadách.

Možné varianty pro tvarování špalírových stromů.

Existují ještě další formy uspořádání, ty jsou ale pro hobby zahrádkáře nezajímavé.

Jaký tvar zvolit, záleží na tom, zda je sad provozován jako koníček nebo pro vedlejší příjem.

Pro domácí zahradu doporučuji řadovou výsadbu. Je jednoduché ji založit i udržovat a kvalita ovoce je dobrá. V domácí zahradě se osvědčila vzdálenost rostlin 2 až 2,5 m. U této vzdálenosti je možné provést potřebné práce pohodlně ze všech stran. U soukromého malého sadu by člověk měl – pokud to pozemkové poměry dovolují – zvolit severojižní orientaci. Dobrým kompromisem je vzdálenost rostlin (neplatí pro sady na výnos) 1,5–2 m a vzdálenost řad 4,5–5,5 m. U silněji rostoucích stromů se tento rozměr odpovídajícím způsobem zvětšuje.

Pokud byste s ohledem na efektivitu nákladů (náklady v porovnání s výnosem a kvalitou) měli vyšší nároky, můžete vzdálenosti rostlin zmenšit.

Špalíry

Právě slabě rostoucí stromy podněcují majitele i k jiným tvarům řezu. Předpěstované špalírové stromy je možné získat v dobrých specializovaných obchodech nebo ve školkách. Jako alternativu můžete vybrat mladý stromek, který si chcete vypěstovat sami.

Dva příklady tvarů špalírových stromů vám mají ukázat, jak s fantazií a trochou odvahy vzniknou tvary, které jsou prostě pěkné. Vyberte si to nejlepší, co pro vaši zahradu připadá v úvahu, a začněte.

Vyžaduje to však určitou míru zkušeností se stříháním, aby si strom zachoval požadovaný tvar, resp. aby daný tvar vůbec získal.

Pokud ještě zkušenosti nemáte, doporučuji vám začít s normálním keřem. Princip je relativně jednoduchý: Na osnově (drát, pletivo atd.) se vytvářejí potřebné jednoleté výhonky. Tato opatření se provádějí nejlépe

v době od května do září. Rušivé větvení se odřízne. Poloměr při změnách směru nesmí být moc malý (hrozí nebezpečí ulomení), pro změnu směru volte postupný oblouk. Takto postupujte každý rok. Nejpozději ve třetím roce je základní tvar hotový.

Ve školkách však existují i hotové špalírové stromy, ty jsou pět až osm let staré a mají již rozvinutý tvar. Nejsou však nijak levné.

I v nevelké zahradě se určitě najde místočko pro slabě rostoucí jablň či hrušeň. Před jednotvárnou garážovou stěnou nebo před čelní stěnou s okny se určitě vlezou dvě nebo tři jablůňky – v průběhu let je možné větve tvarovat kolem oken. Fantazii se meze nekladou.

Bobuloviny

U keřů **rybízu**, **angreštu** a **josty** se volí vzdálenost minimálně 1,5 m, lépe 2 m, abyste i po pěti letech mohli kolem keřů séct trávu a othrávat plody ze všech stran. Pro jostu se doporučuje vzdálenost 2 až 2,5 m. Tato bobulovina roste silně do šířky. Velká vzdálenost vám později usnadní péči, jako např. při odstraňování trávy nebo sečení.

Pro **angrešt** platí stejné vzdálenosti jako pro rybíz. Místo větvení výhonků by mělo být ještě do výšky asi 5 cm pokryto půdou.

Pro **stromkové tvary bobulovin** činí vzdálenost mezi jednotlivými rostlinami asi 1,5 m. Ke kmínkům

Nejdůležitější rozměry pro kultury maliníků a ostružiníků

- > Výška opěrné tyče nad zemí přibližně 1,8–2,2 m.
- > Průměr opory přibližně 6–8 cm.
- > Vzdálenost tyčí (podle místních poměrů): maliník 2,5–3,5 m, ostružiník 3–5 m.
- > Vzdálenost řad (tyčí) minimálně 2 m.
- > Průměr drátu 1,5 až 2,5 mm.

byste určitě měli umístit opěrnou tyč, jinak se za silného větru může ulomit koruna nebo její části. Umístěte tyč v blízkosti kořenového balu ve vzdálenosti 10 až 15 cm od kmene. Ideální průměr tyče je 2 až 3 cm (např. můžete použít tyč k navazování rajčat) a měla by převyšovat stromek o přibližně 20 až 30 cm.

Pro větší množství a racionálně prováděná opatření za účelem péče a úrody nebo u dlouhých hranic pozemků doporučuji pěstování **bobulovin na drátě**.

Vzdálenosti rostlin mohou být zvoleny o něco menší než u keřů.